

РЕЦЕНЗИЈА

НА РАКОПИСОТ СО НАСЛОВ „ОРТОПЕДИЈА НА ЗАБИ И ВИЛИЦИ” ОД ПРОФ. Д-Р СОФИЈА ЦАРЧЕВА-ШАЉА, ПРОФ. Д-Р БИЉАНА ЦИПУНОВА И АС. Д-Р САНДРА АТАНАСОВА, ФАКУЛТЕТ ЗА МЕДИЦИНСКИ НАУКИ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” ВО ШТИП

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, како и Одлуката бр. 2002-270/24 од 311. редовна седница на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки, одржана на 31.10.2023 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р Јулијана Ѓоргова, редовен професор во пензија, област ортодонција;
- д-р Ивона Ковачевска, редовен професор, вработена на Факултетот за медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев” во Штип, област дентална патологија

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис „Ортопедија на заби и вилици” од авторките проф. д-р Софија Царчева-Шаља, проф. д-р Биљана Ципунова и ас. д-р Сандра Атанасова, наменет за студентите запишани на интегрираните студии по дентална медицина на прв и втор циклус (академски) студии и за студентите на прв циклус студии за забен техничар -протетичар (стручни студии) на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев” во Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: Учебникот „Ортопедија на заби и вилици“ е наменет за студентите на студиската програма Дентална медицина, интегрирани студии од прв и втор циклус и за студиската програма Забен техничар-протетичар, стручни студии од прв циклус. Приложениот ракопис (учебник) е во целост осмислен и реализиран според Наставниот план и програма на предметот Основи на ортопедија на заби и вилици, кој се изучува на студиите на студиската програма Дентална медицина, во шести семестар, со 2+2+1 неделен фонд на часови и 4 кредити на студиите по дентална медицина на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев” – Штип.

Доставениот ракопис за рецензија во целина претставува комплетен материјал претставен во една логичка и рационална целина преку кој студентите во потполност ќе имаат можност да ја совладаат наставната материја и да се стекнат со соодветен квантум на теоретски познавања, според поставените барања на ЕКТС системот. Учебникот е напишан на соодветен стил и на едноставен јазик со што е овозможено успешно совладување на материјалот за горенаведените предмети.

Податоци за обемот на ракописот: Доставениот материјал содржи од 239 страници во А4 формат, потполно приготвен во согласност според одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев” во Штип. Воедно, приложениот ракопис содржи

вкупно 185 илустрации (фотографии) и 2 табели, со чијашто помош се надополнува и надградува текстот. Текстот на учебникот е конципиран така што поседува 12 поглавја. Врз основа на тоа, слободно можеме да заклучиме дека обемот на учебникот по содржина ги задоволува критериумите според бројот на часови и дадените кредити за предметот основи на ортопедија на заби и вилицы.

Тргувајќи од фактот што досега не постои комплетен учебник кој би ги задоволил потребите на студентите по овој предмет, ја наметнува и потребата од пишување на еден ваков учебник, наменет првенствено за студентите по дентална медицина, но истиот може да послужи и за студентите од студиската програма за забни техничари-протетичари, како и за студентите запишани на специјалистички студии по ортодонција, како и забен техничар протетичар, со цел продлабочување на стекнатите знаења. Поради недоволниот квантум на учебници или пак учебни помагала кои ја опфаќаат оваа материја, како и можноста за совладување на основните теоретски и практични познавања, овој учебник е вистинска потреба за студентите. Притоа, авторките на едноставен начин, со јасен стил, концизност и чиста мисла ја приложуваат обработената материја.

Краток опис на содржината: Материјалот презентира во овој ракопис корелира со наставната програма. Со совладување на материјалот им се овозможува на студентите стекнатите знаења да ги применат во понатамошната нивна пракса. Содржините поставени во овој учебник се конципирани како тематски целини, при што е зачуван принципот на постапност, темите се јасно обработени и илустрирани со соодветни фотографии и илустрации, со што се овозможува системско совладување на ортодонцијата во рамките на својата секојдневна пракса.

Во првата глава авторките даваат краток опис на ортодонцијата како наука, при што на почетокот се презентирани дефинициите за ортодонцијата како наука и ортодонтските малоклузи. Следува описот на ортодонцијата денес и во минатото, како и на поделбата на ортодонцијата. Во ова поглавје презентирани се и целите на ортодонцијата. Нормалната оклузија и различните типови на дентални аномалии се опишани во последниот дел од првото поглавје.

Во второто поглавје авторките ги прикажуваат етиологијата и класификацијата на малоклузиите. Во првиот дел се опишани етиолошките фактори кои доведуваат до појава на ортодонтските аномалии. Во вториот дел од ова поглавје се дадени методите за квалитативна и квантитативна проценка на малоклузиите. Следува опис на најчесто користените класификациски системи и индекси - класификација на Angle, Класификација на институтот за британски стандарди, индексот за потреба од ортодонтски третман, Peer Assessment Rating, Индексот на комплексност, резултат и потреба од ортодонтски третман и индексот на ортогнат функционален третман. На крајот од ова поглавје презентирани се клучевите на оклузија по Andrews.

Во третото поглавје на приложениот ракопис на едноставен и краток начин прикажани се бенефитите и потенцијални ризици од ортодонтски третман. На почетокот од ова поглавје е даден приказ на ортодонцијата како дел од концептот на лицева естетика. Во ова поглавје презентирани се бенефитите од ортодонтската терапија и по однос на денталното и оралното здравје, така и во контекст на поврзаноста на ортодонтскиот третман (добивањето на насмевка со правилни функционални и естетски параметри) со квалитетот на живот. На крајот на ова

поглавје опишани се потенцијалните ризици поврзани со спроведувањето на ортодонтскиот третман.

Четвртото поглавје во целост е насочено кон опис на малоклузија I (прва) класа. Прикажана е етиологијата на овој тип на малоклузија, презентирани се случаи каде што постои дискрепанција (разлика) помеѓу дентоалвеоларните продолжетоци и мезиодисталната ширина на забите, а со тоа последователната појава на растреситост или збиеност. Следува описот на последиците од раната загуба на први перманентни молари и од поместувањето на забите. Презентирани се и вертикалните и трансферзалните дискрепанции, како и појавата на бимаксиларна протрузија. На крајот од ова поглавје е даден опис за менаџирање на третман по трауматско губење на инцизив. Текстот избилува со бројни фотографии кои потекнуваат од пациенти со дадената аномалија со цел полесно совладување на теоретскиот дел.

Петтото поглавје се однесува на малоклузија II (втора) класа прво одделение. Во приложениот текст на почетокот се презентирани етиолошките аспекти, карактеристиките на оклузијата и лицевите карактеристики, како и целите на третман кај оваа аномалија. На крајот од ова поглавје презентирани се опциите за план на третман кај овој тип на аномалии.

Шестото поглавје од овој учебник авторките го насочиле кон описот на ортодонтската аномалија - малоклузија II (втора) класа второ одделение. На почетокот од ова поглавје е презентирана етиологијата на оваа аномалија, по што следи опис на нејзините основните карактеристики. Во последниот дел од ова поглавје се опишани целите и методите на третман.

Во седмото поглавје е опишана малоклузијата III (трета) класа. Презентирани се етиолошките фактори и оклузалните карактеристики на овој тип на малоклузија. Во текстот кој следува е презентираен детален опис на загризот, денталните лакови и лицевите карактеристики присутни кај оваа аномалија, а воедно е даден и опис на планот на третман и опциите за спроведување на истиот.

Во осмото поглавје е објаснет вкрстениот загриз како ортодонтска аномалија. На почетокот е дадена дефиницијата за оваа аномалија, по што следува опис на етиологија и на типовите на вкрстен загриз. Посебен аспект на ова поглавје е даден и на можностите за менаџирање на оваа ортодонтска аномалија.

Во рамките на деветтото поглавје е обработена материја која се однесува на anteriorno и posteriorno поставените отворени загризи кои влегуваат во склоп на малоклузиите кои се јавуваат во вертикален правец. Првиот дел од ова поглавје е насочен кон anteriorniот отворен загриз, неговата етиологија и можностите за третман. Вториот дел од ова поглавје, пак, се занимава со проблематиката на posteriorno отворениот загриз.

Во десетто поглавје од овој учебник е даден опис различните аспекти на ортодонтското сидриште. Опишани се различните аспекти за потребите од сидриште, како и класификација на сидриштето. Даден е опис на екстраоралната анкаража, како и на различните типови на интраорално сидриште. Посебен аспект во ова поглавје е насочен кон следењето на анкаражата во текот на ортодонтскиот третман, како и за вообичаените проблеми поврзани со сидриштето.

Во единаесеттото поглавје авторките даваат приказ на интрацептивната ортодонција и нејзиното значење во ортодонцијата. На почетокот од ова поглавје се опишани фиксните и мобилните чувари на простор, по што следува опис на вежбите со шпатула и употребата на коса рамнина. Опишани се можностите за

употреба на lip bumper, вестибуларна плоча и брадова држалка. Во ова поглавје е даден опис и на техниките на селективно состружување и сериска екстракција на забите. На крајот од ова поглавје се опишани и миофункционалните вежби.

Во дванаесеттото последно поглавје е опишана биолошката основа на ортодонтската терапија. На почетокот се презентирани периодонталниот и коскениот одговор на нормалната функција, по што е презентирани одговорот на коската и периодонталниот лигамент кон непрекината ортодонтска сила. Посебен аспект на ова поглавје е даден на биолошката контрола на движењето на забот и ефектите од јачината на силата. Следува опис на ефектите од распределувањето на силата и типови на движење на забот. Презентирани се и ефектите од лековите врз одговорот на ортодонтската терапија, како и можностите за контрола на анакаражата. На крајот од ова поглавје се презентирани штетните ефекти на ортодонтската сила врз стоматогнатиот систем, лицевиот изглед и симетрија, како и ефектите на ортодонтската сила врз мандибулата.

На крајот од овој учебник е дадена користената литература, при што може да се забележи дека при изработката на истиот е цитирана литература која се состои од научни и стручни трудови, учебници и учебни помагала од понов датум.

Согледувајќи го ракописот во целост се добива впечатокот дека тој би ја постигнал својата основна цел - студентите да ги совладаат основните знаења за ортодонцијата кои ќе бидат потребни во текот на нивната понатамошна пракса како клиничари. Ракописот нуди можност студентите да се запознаат со основните ортодонтски аномалии, нивната етиологија, клинички карактеристики, план на третман и опциите за терапија. Исто така, ракописот ги задоволува критериумите за објавување и од таа причина, Рецензентската комисија дава предлог истиот да биде категоризиран како учебник.

Може да се забележи, исто така, дека ракописот „Ортопедија на заби и вилицы“ од проф. д-р Софија Царчева-Шаља, проф. д-р Биљана Џипунова и ас. д-р Сандра Атанасова е пишуван на адекватен литературен македонски јазик, со лесен и разбирлив стил. Материјалот е адекватно стручно и научно обработен, збогатен со најнови сознанија од современата стручна литература и богато е илустриран со фотографии, што го прави прегледен и лесно разбирлив за студентите. Концепциски е адекватно обмислен, а содржините едноставно прикажани што остава впечаток на лесно апликативна материјал.

Врз основа на гореизнесеното, Комисијата го предложува следниов

ЗАКЛУЧОК

Приложениот ракопис „Ортопедија на заби и вилицы“ од авторките проф. д-р Софија Царчева-Шаља, проф. д-р Биљана Џипунова и ас. д-р Сандра Атанасова, во целост е во согласност со наставната материја предвидена во програмата за предметот Основи на ортопедија на заби и вилицы за студентите на интегрирани студии од прв и втор циклус по дентална медицина на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип. Адекватно и систематично со употреба на едноставен јазик и лесен стил авторите се потрудиле да ја презентираат материјата на студентите, за што полесно совладување на методските единици. Приложениот ракопис во целост ги задоволува критериумите за учебник и условите за издавање на учебник, пропишани според Правилникот за единствените основни за остварувања на издавачка дејност на Универзитетот „Гоце Делчев“ – Штип.

Рецензентската комисијата има особена чест и задоволство да му предложи на Наставно-научниот совет на Факултетот за медицински науки ракописот „Ортопедија на заби и вилици“ од авторките проф. д-р Софија Царчева-Шаља, проф. д-р Биљана Џипунова и ас. д-р Сандра Атанасова да биде издаден како учебник за студентите на интегрирани студии од прв и втор циклус по дентална медицина на Факултетот за медицински науки при Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип.

Рецензенти

Д-р Јулијана Ѓоргова, редовен професор, с.р.

Д-р Ивона, Ковачевска, редовен професор, с.р.